

8.2568

HADİS TETKİKLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF HADITH STUDIES/مجلة بحوث الحديث

VI * 2 * 2008

SÜHA Danışmanlık Araştırma Yayıncılık adına Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni/Owner and Publisher

Dr. Ataullah ŞAHYAR asahyar@hadisevi.com

Editör/Editor in Chief

Prof. Dr. İbrahim HATİBOĞLU (Uludağ Üniv., Bursa) ihatiboglu@uludag.edu.tr

Editör Yardımcısı/Associate Editor

Yrd. Doç. Dr. Erdinç AHATLI (Sakarya Üniv., Adapazarı) eahatli@sakarya.edu.tr

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Khalid Zafarullah DAUDI (Government Post Graduate College, Faisalabad), Yrd. Doç. Dr. Özcan HIDIR (The Islamic University of Rotterdam, Rotterdam), Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK (İstanbul Üniv., İstanbul), Doç. Dr. Tahsin GÖRGÜN (İSAM, İstanbul), Prof. Dr. Zekeriya GÜLER (Selçuk Üniv., Konya), Dr. İbrahim KALIN (College of the Holy Cross, Massachusetts), Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim KUTLAY (İlim Yayma Cem., İstanbul), Prof. Dr. Recep ŞENTÜRK (Fatih Üniv., İstanbul), Prof. Dr. Yavuz ÜNAL (Ondokuz Mayıs Üniv., Samsun), Doç. Dr. Mehmet YALAR (Uludağ Üniv., Bursa), Yrd. Doç. Dr. Hayati YILMAZ (Sakarya Üniv., Adapazarı), Prof. Dr. Ahmet YÜCEL (Marmara Üniv., İstanbul)

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Nevzat AŞIK (Dokuz Eylül Üniv., İzmir), Prof. Dr. Abdullah AYDINLI (Sakarya Üniv., Adapazarı), Prof. Dr. Mustafa el-A'ZAMÎ (Câmiatü Melik b. Suûd, Riyad), Prof. Dr. Emin AŞIKKUTLU (Marmara Üniv., İstanbul), Prof. Dr. Ali CUM'A (Câmiatü'l-Ezher, Kahire), Prof. Dr. İsmail L. ÇAKAN (Marmara Üniv., İstanbul), Prof. Dr. Yasin DUTTON (Edinburgh Üniv., Edinburgh), Prof. Dr. Nureddin ITR (Câmiatü Dumaşk, Şam), Prof. Dr. Bilal KUŞPINAR (McGill University, Montreal), Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK (Marmara Üniv., İstanbul), Doç. Dr. Bedî' Seyyid LAHHÂM (Câmiatü Dumaşk, Şam), Prof. Dr. Selahattin POLAT (Erciyes Üniv., Kayseri), Prof. Dr. İbrahim M. ABU RABI' (Hartford Seminary, Hartford, CT) Prof. Dr. Kemal SANDIKÇI (Karadeniz Teknik Üniv., Rize), Prof. Dr. M. Abdüşşehid NU'MÂNÎ (Karaçi Üniv., Karaçi)

Uluslararası İlişkiler/International Relations

Doç. Dr. Abdülhamit BİRİŞİK (Uludağ Üniv., Bursa), Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tahir DAYHAN (Dokuz Eylül Üniv., İzmir), Yrd. Doç. Dr. İbrahim H. İNAL (Harran Üniv., Şanlıurfa), Yrd. Doç. Dr. Muammer İSKENDEROĞLU (Sakarya Üniv.), Doç. Dr. Bülent ŞENAY (DİB Hollanda Din Müşaviri)

Bilişim&İletişim/Correspondence

Dr. Muhammed ABAY (Marmara Üniv., İstanbul), İbrahim ALTAN (Sakarya Üniv., Adapazarı)

Tashih/Proof Reading

Abdülkadir ŞENEL (İSAM, İstanbul), Fatma KIZIL (Uludağ Üniv., SBE, Bursa)

Düzeltilmeler/Corrections

Dr. İshak Emin AKTEPE (SÜHA, İstanbul), Dr. Huriye MARTI (Selçuk Üniv., Konya), Dr. Ayşe Esra ŞAHYAR (Marmara Üniv., İstanbul), Serkan DEMİR (Marmara Üniv., İstanbul)

Web Sitesi Tasarım ve Yönetimi

İbrahim ÖZTOP (Uludağ Üniv., Bursa) www.islamiSanat.net

Kapak Tasarımı/Cover Design

Latif ÇETİNKAYA (latifcetinkaya@yahoo.com)

Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD) hakemli bir dergidir. Yılda iki kez yayınlanır.

Dergide yayınlanan makalelerin ilmi, fikri ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD) Index Islamicus ve EBSCO tarafından taranmaktadır./

Journal of Hadith Studies has been indexed by *Index Islamicus* and EBSCO.

Yönetim ve Dağıtım/Administration and Distribution

SÜHA Danışmanlık Araştırma Yayıncılık, Toygar Hamza Mah., Hacı Mutlu sok. No: 5
34672 Üsküdar/İSTANBUL/TÜRKİYE, 00 90 (216) 334 82 07, 00 90 (216) 391 89 55 (Fax)

Web: <http://www.hadisevi.com> E-mail: editor@hadisevi.com, abone@hadisevi.com

© SÜHA Danışmanlık Araştırma Yayıncılık, İstanbul 2008

Hesap No/Bank Account: Akbank Kadıköy Şub.: 170-251-3 (Ataullah ŞAHYAR)
Fiyatı/Price: 10 YTL (2008 Yılı abone/Subscription Rates for 2008 kurumlar: 20 YTL,
normal: 17,5 YTL, öğrenci-öğretmen 15 YTL, yurtdışı/abroad: 60 \$ veya 50 €)

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kırk Hadis Kartelası Üzerine Bazı Mülâhazalar

Dr. Halil İbrahim KUTLAY*

I. Sünnet-i Seniyye'ye Hizmet

Allah Resûlü'nün sünnetini ihya etmek,** canlı tutmak, yaşamak, yaşatmak hem yüce dinimizin emri hem de Hz. Peygamber'e duyulan sevginin gereğidir. Sevgili Peygamberimizin hadîslerine karşı gösterilecek itina ve ihtimam, ona duyulan saygının ve onun dinimiz açısından vazgeçilmezliğinin kavli ve fiili ifadesidir. En sahîh, en özlü ve en anlamlı hadîsleri ilmî ve irşâdî çalışmalarla toplumun dikkatine sunmak ve hadîslerle ortaya konulan manevî değerleri yaşatma gayreti içerisinde bulunmak gerçekten şerefli bir görevdir.

Tarih boyunca hadîs âlimleri, Allah Resûlü'nün sünnetini ve hadîslerini tespit etme, derleme, gelecek nesillere güzel bir şekilde rivâyet etme konusunda son derece titiz bir çalışma sergilemişlerdir. Bu hassasiyet sebebiyle farklı hadîs ilimleri ve dalları tesis edilmiş, hadîslerin her türlü tehlikelere karşı korunması için takdire şayan ilmî çalışmalar yapılmıştır. Hadîs meclisleri ve hadîs halkalarında yetişen muhaddisler, Allah Resûlü'nün bu nezîh emanetine sahip çıkmışlar, gösterdikleri azamî gayret ile hadîsler, günümüze kadar tazeliğini, berraklığını ve safiyetini koruya gelmiştir.

Hadîs Edebiyatında ihtisas erbabı için hazırlanmış kaynak eserler yanında; ilme yeni başlayan öğrenciler ve ilimle doğrudan irtibatı bulunmayan halk için hazırlanan, ilmî kaynak özelliği taşımayan ama hizmet ve irşad amaçlı "Kırk Hadîs" derlemeleri de sünnete hizmet etmeleri yönüyle önemli yer tutmaktadır.

---

* İlim Yayma Cemiyeti Eğitim Koordinatörü, Fatih, İSTANBUL. halilkutlay@hotmail.com

** Bu çalışmanın erken bir sürümü *Yeni Dünya Dergisi'*nde (sayı 187, İstanbul: Mayıs 2009) yayımlanmıştır.

II. Kırk Hadîs Edebiyatı

Abdullâh b. el-Mübârek (rahmetullâhi aleyh) ile başlayan kırk hadîs yazma geleneği, hicrî V. asırdan itibaren İslâm toplumunun her yerinde yaygın bir uygulama hâline gelmiştir. Kırk hadîs edebiyatı içerisinde en meşhur ve en çok serh edilen eser, İmam Nevevî'nin *el-Erbeûn* adlı kırk hadîs derlemesidir.

Hadîs Edebiyatında önemli bir yer tutan kırk hadîs derlemelerinin; birçok tarîki olmasına rağmen 'zayıf hadîs' olmaktan kurtulamayan "Ümmetimden kırk hadîs ezberleyen kimse, kıyamet günü fakîh (âlim) olarak diriltilir,"¹ şeklindeki bir hadîsten kaynaklandığı; ama genellikle hadîs ezberlemeyi teşvik etme, belirli bir konuda hadîs derleme, hadîs ilmine yeni başlayanlara veya halka kolaylık gibi sebeplerle hazırlandığı ifade edilmektedir.

Günümüzde kırk hadîsler; farklı konularda kartelâ, kitap seti, cep kitabı, broşür, CD gibi her zaman ve her yerde taşınabilecek, kolayca başvurulabilecek tarzda hazırlanmakta ve dağıtılmaktadır. Son on yıl içerisinde bu konuda güzel çalışmalar ortaya konmuştur. Bunların arasında 'sahîh' hadîsleri derleyen kırk hadîsler olduğu gibi, hadîslerin derecelerini dikkate almadan yapılan 'basit' derlemeler de bulunmaktadır.

III. Kırk Hadis Kartelası

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan ve baskısı milyonları bulan *Kırk Hadis Kartelası*,² Kur'ân kurslarında, imam hatip liselerinde büyük bir ilgi ve coşku ile karşılanmış, kolayca ezberlenen bu kısa ve özlü hadîsler, okullarda, kurslarda, gönüllü kurum ve kuruluşlarda düzenlenen kırk hadîs yarışmalarında esas alınmıştır. Dolayısıyla çalışma, toplumun ve özellikle genç neslin hadîs kültürünün ve sünnet bilincinin giderek kökleşmesi yolunda önemli bir adım atılmasında hareket noktası olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı *Kırk Hadis Kartelası*'nda her hadîs sonunda, söz konusu hadîsin yer aldığı kaynaklardaki bölüm (Kitâb) isimleri ve bâb numaraları gösterilmiştir. Yine hadîs edebiyatında daha ziyade etrâfu'l-hadîs kitapları diye bilinen türlerde uygulanan; "uzun hadîslerin sadece bir kısmının (tarafının) zikredilmesi" şeklindeki hadîs usûlü geleneğinin bu kartelâda da dikkate alındığı görülmektedir.³

¹ bk. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ' ve müzîlül-ibbâs ammâ iştehera mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî 1983, II, 322, hadîs no: 2465.

² *Diyanet İşleri Başkanlığı Kırk Hadis Kartelası* (hazırlayan: Yaşar Çolak, İbrahim Köse), 6. baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları 2007.

³ Meselâ bkz. *Kırk Hadis Kartelası*, hadîs no: 16, 21, 39). Şuna da işaret edilmelidir ki *Kırk Hadis Kartelası*'ndaki hadîslere atfen verdiğimiz hadîs numaraları, çalışmanın başından itibaren sırayla saymak suretiyle tarafımızdan gösterilmiştir. Kanaatimizce, ezberleme ve kontrole yardımcı olması bakımından kartelâda hadîslere numara verilmemiş olması da bir eksikliktir. Ayrıca, kendilerine atıfta bulunulan hadîs kitaplarının hangi baskılarının

Kartelâda yer verilen kırk hadis, genellikle "sahîh, hasen veya makbûl" denilebilecek hadislerden seçilmiştir. Öyle gözüküyor ki yapılabilecek muhtemel eleştiriler de dikkate alınarak, hadislerin neredeyse tamamı ahlâk hadisleri arasından tercih edilmiş, ayrıca kaynak olarak da genellikle *Kütüb-i sitte* isimleri gösterilmiştir. Ne var ki, her konudaki ilk çalışma gibi bu kartelânın da telâş ve acele ile hazırlanmasından kaynaklandığını tahmin ettiğimiz, hadis metinlerinde yapılan bazı gereksiz tasarruflar ya da hadislerin sonunda belirtilen başvuru kaynaklarındaki matbaa yanlışlıkları bu güzel çalışmayı kısmen de olsa gölgelemiştir. Yıllar geçmesine rağmen bu matbaa yanlışlıklarının düzeltilmemesi sebebiyle böyle bir çalışmayla sözü edilen hususlara dikkat çekme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Bu makalede *Diyaret İşleri Başkanlığı Kırk Hadis Kartelası*'ndaki dikkatsizlikler sırasıyla ele alınmış, sonunda da kartelânın düzeltilmiş şekli takdim edilmiştir.

IV. Dikkatsizlikler ve Yanlışlıklar

2. hadis: *Kırk Hadis Kartelası*'nda 2. hadis olarak "الإسلام حسن الخلق/İslâm, güzel ahlakıdır" hadisi zikredilmiş, kaynak olarak *Kenzü'l-ummâl* (3/17, *Hadis No: 5225*) gösterilmiştir.

Hadis tahrîci ile meşgul olanlar gayet iyi bilir ki; hadis tahrîcinde kaynak olarak "hadîsi senediyle nakleden ilk temel eserler" zikredilmelidir. *Kenzü'l-ummâl* adlı kitap, hadîsi senediyle nakleden eserlerden olmayıp, oldukça geç dönemde derlenmiş olan tâlî derecedeki hadis eserlerindedir. Dolayısıyla *Kenzü'l-ummâl*'i kaynak göstermek yerine eserin müellifi Ali el-Müttakî el-Hindî'nin, bu hadîsin kaynağı olarak gösterdiği *Deylemî*'yi kaynak göstermek daha doğrudur. Kaldı ki *Deylemî*'nin *el-Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb*'ında pek çok uydurma hadis de bulunmaktadır. İlim ehli, *Deylemî*'nin bir hadîsi rivâyet etmiş olmasının, o hadîsin sahîh olduğuna delâlet etmeyeceği konusunda ittifak etmişlerdir.⁴

Bu hadîsin benzeri bir hadis, soru-cevap şeklinde Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ında (VI, 242 hadis no: 8016) senediyle birlikte zikredilmektedir. Dolayısıyla hadîsin kaynağı olarak *Kenzü'l-ummâl* yerine ya daha erken bir tarihte vefat etmiş bulunan Beyhakî'nin *Şü'abü'l-îmân*'ı (VI, 242 no: 8016) verilmeli; ya da bu hadis kartelâdan çıkarılıp, onun yerine aynı konuda sahîh bir hadis konulmalıdır (meselâ: "البر حسن الخلق/İyilik güzel ahlakıdır" hadîsi gibi).⁵

kullanıldığına başta işaret edilmeliydi. Yine, bu baskılardaki hadis numaralarına da atıfta bulunulması kaynak gösterimindeki tartışmaları asgarîye indirebilirdi.

⁴ bk. Abdülhayy el-Leknevî, *el-Ecvibetü'l-fâdila li'l-es'ileti'l-aşerati'l-kâmile*, Kahire: Mektebetü'l-Matbû'âti'l-İslâmiyye 1404/1984 s. 111.

⁵ Müslim, "Birr" 14.

3. Hadîs: Her ne kadar Müslim (Fedâil, 66) ve Tirmizî (Birr, 16) kaynak gösterilmiş ise de kartelâda Müslim hadîsinin metninin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Eğer böyleyse, Müslim rivâyetindeki hadîsin sonunda yer alan “عز وجل” ifadesi de kartelâdaki hadîs metninde yer almalıdır. *Tirmizî*’nin metni tercih edilseydi o zaman hadîs harekesi “مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ” şeklinde olmalıydı.

4. Hadîs: Kaynak olarak Buhârî (İlim, 12) ve Müslim (Cihâd, 6) gösterilmiştir. Hadîsin Buhârî’deki bâb numarası kartelâdakinden farklıdır. Doğrusu (Buhârî, İlim, 11; Müslim, Cihâd, 6) şeklinde olmalıdır.

6. Hadîs: Kaynak olarak Tirmizî (İlim, 14) gösterilmiştir. *Tirmizî*’deki metin, kartelâdaki metinden farklıdır. Hadîsin *Tirmizî*’deki şekli “إِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ” şeklindedir. Yani kartelâdaki hadîs metninin başına “إِنَّ” kelimesi ilâve edilmelidir.

7. Hadîs: Kaynak olarak Buhârî (Edeb, 83) ve Müslim (Zühd, 63) gösterilmiştir. Ancak kaynaklardaki her iki hadîs metni de, kartelâdaki hadîs metninden farklıdır. Buhârî ve Müslim’deki hadîs metninde “جحر” kelimesinden sonra “واحد” kelimesi bulunmaktadır. Kartelâdaki hadîs metninde ise “واحد” kelimesi düşmüştür, hadîsin metni bu şekilde mutlaka tamamlanmalıdır.

Bu hadîs seçilirken, belki de Buhârî ve Müslim’e hiç başvurulmamış, muhtemelen hadîs bir başka eserden nakledilmiş veya metin üzerinde tasarrufta bulunulmuş olmalıdır. Kartelâdaki hadîs metninde, anlamı kuvvetlendiren “واحد” kelimesi kaldırılmamalı, hadîs Buhârî ve Müslim’deki şekliyle yazılmalıdır.

10. Hadîs: Kaynak olarak Buhârî (İmân, 3) ve Müslim (İmân 57, 58) gösterilmiştir. Ancak buradaki üç metinden hiçbiri kartelâdaki hadîs metni ile aynı değildir. En yakın hadîs metni Müslim (Birr 58) metnidir. Müslim’in bu metninde geçen “أَوْ بَضْعٌ وَسْتُونَ” ifadesi kartelâya alınmamış, ayrıca “أَفْضَلُهَا” kelimesinin başındaki “ف” harfi kaldırılarak sadece “أَفْضَلُهَا” ifadesiyle iktifâ edilmiştir. Kartelâda bu değişikliğin yapılması uygun değildir. Anlaşılan bu hadîs, bir başka eserden alınarak buraya kaydedilmiş veya kartelâya alınırken metin üzerinde tasarrufta bulunulmuştur.

Yine bu hadîsin tercümesinde “Hayâ da imandandır”, denilmiştir. Oysa hadîsin doğru tercümesi “Hayâ da imanun bir şubesidir” şeklinde olmalıydı.

17. Hadîs: Kaynak olarak Tirmizî (İmân, 12) ve Nesâî (İmân, 8) gösterilmiştir. Hâlbuki hadîs bu şekliyle sadece *Tirmizî*’de yer almaktadır. Hadîsin Buhârî, Müslim ve Nesâî’deki metni “المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده” şeklindedir. Oysa kartelâda “المسلم من سلم الناس من لسانه ويده” şeklindeki *Tirmizî* metni tercih edilmiştir. Dolayısıyla ya Nesâî’nin ismi ve atıfta bulunulan yer

kartelâdaki hadîs kaynaklarından çıkarılmalı, ya da verilen kaynaklara Buhârî (Îmân 4) ve Müslim (Îmân 65) ilâve edilmelidir.

18. Hadîs: Kaynak olarak Buhârî (Edeb, 57, 58) gösterilmiştir. Hadis Buhârî'de bulunmakla birlikte bâb numaralarından birisi yanlış verilmiştir. Doğrusu (Edeb, 57, 62) olmalıdır.

19. Hadîs: Kaynak olarak Buhârî (Edeb, 69) ve Müslim (Birr, 103, 104) gösterilmişse de bu hadîslerin hiçbirinde kartelâdaki hadîste iki defa geçen “عند الله” ifadesinin iki defa geçmediğini görmekteyiz. Kartelâdaki bu hadîse en yakın metin (Müslim, Birr, 103) metnidir. Bu metinde “عند الله” ifadeleri hiç geçmemektedir. Dolayısıyla kartelâdaki “عند الله” kelimeleri tamamen kaldırılmalıdır.

21. Hadîs: Bu hadîsin Tirmizî'den alındığı anlaşılmaktadır. Ne var ki Tirmizî hadîsinin ortasından ve sonundan birer cümle çıkarılmış, böylece yeni bir hadîs metni ihdâs edilmiştir.

Hadîs metnlerinin başından veya sonundan bazı cümlelerin çıkarılarak hadîsin “muhtasar bir hadîs” olarak nakledilmesine uygulamada sık sık rastlanmaktadır. Bu sebeple hadîsin sonundaki cümlelerin zikredilmemesi, bu hadîsi muhtasar olarak nakletme açısından normal görülebilse de hadîsin ortasından bir cümle çıkarılması çok yanlış ve yersizdir. Böyle bir davranış, hadîs ehlinin rivâyet sırasındaki hassasiyetlerini sürdürmemek anlamına gelmektedir.

Tirmizî metninde “وإماطتك” kelimesinden önce “وبصرك للرجل الرديء البصر لك صدقة” ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla kartelâdaki 21'inci hadîs bu haliyle eksiktir, mutlaka tamamlanmalıdır. Tabi olarak bu hadîsin tercümesinde metinde eksik kalan ve tamamlanacak olan cümlelerin tercümesi de yer almalıdır.

Ayrıca hadîs metnindeki “الشوك” kelimesinin sonundaki kapalı “ة” harfi düşmüştür. Dolayısıyla kartelâdaki bu kelime yerine “الشوكة” yazılmalıdır.

22. Hadîs: Kaynaklar arasında gösterilen (Müslim: Birr 33) ifadesindeki hadîs numarası yanlıştır. Doğrusu (Müslim, Birr 34) şeklinde olmalıdır.

Yine aynı hadisin kaynakları arasında geçen Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'ine atfen verilen cilt numarası (2/285, 539) yanlış olup, (3/285, 539) şeklinde tashîh edilmelidir.

26. Hadîs: Metin olarak *İbn Mâce*'den almış olmakla birlikte, kaynaklar arasında önce Tirmizî'ye referansta bulunulmuştur. Ya Tirmizî hadîsinin metni tercih edilmeli, ya da *İbn Mâce* önce yazılmalıdır. Zira Tirmizî metninin sonunda “خلفاً” kelimesi yer almaktadır.

29. Hadîs: Kaynaklar arasında geçen (Müslim: Îmân 144) ifadesindeki hadîs numarası yanlış olup doğrusu (Müslim, İman 145) şeklindedir. Yine

hadîsin tercümesinde geçen “Ya Resulullah” ifadesi, “Ya Resûlallah” şeklinde tashîh edilmelidir.

36. Hadîs: Tercümesi, “Söz taşıyanlar (cezalarını çekmeden ya da affedilmedikçe) cennete giremezler,” şeklinde çoğul olarak değil, tekil olarak tercüme edilmelidir.

38. Hadîs: Kaynakları arasında geçen (Müslim: Müsâkât 7,10) ifadesindeki rakamlar yanlışır. Doğrusu (Müslim, Müsâkât 12) şeklinde olmalıdır.

V. Sonuç

Bu tenkitleri tetkik eden, ne var ki hadîs ilmiyle fazla ilgisi olmayan kimse, bunları basit ve önemsiz sayabilir. Ancak çok yaygın bir hedef kitleye ulaşılması hedeflenen ve sadece kırk kısa hadîs içeren bir çalışmada dahi bu kadar çok dikkatsizliğin olması herhalde uygun görülmeyecektir. Ayrıca şu gerçek göz ardı edilmemelidir ki, tarih boyunca Allah Resûlü'nün hadîslerinde burada yapılan hatalara benzer küçük kusurlar, dikkatsizlikler karşısında duyarsız kalınsaydı, hadîsler bize kadar bu güzellikte ulaştırılmazdı.

Her beşerî çalışmada kusur ve eksiklik bulunabilir. Ancak Türkiye'deki en yüksek resmî dinî hizmet ve irşad kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı, dinî sorumluluk gereği özellikle hadîs konusunda daha titiz ve hassas olmalı, yayınladığı ve yayınlayacağı hadîs kartelâlarını ehil ve mütehassıs hadîs ehline ya da mütehassıs Diyanet erbabına hazırlatmalı ve inceletmelidir. Ayrıca, piyasada farklı kurumlar ve yayınevleri tarafından yıllardır defalarca neşri gerçekleştirilmiş birçok hadîs kartelâlarında da göze çarpan benzeri küçük-büyük yanlışlıklar, ya önemsiz görülmesinden ya da ehil kimselerin denetleme konusundaki ilgisizliğinden kaynaklanmaktadır.

Hadîs metinleri, sıhhat dereceleri ve kaynakları konusundaki bu tutum karşısında gerek ilâhiyat fakültelerinin hadîs anabilim dalında çalışma yapan akademisyenleri, gerekse Diyanet İşleri Başkanlığının ilgili dinî irşad ve hizmet erbabı tarafından ilmî emanetin gereği yerine getirilmeli, gerekli ilmî uyarılar yapılmalıdır.

Bu çalışmanın Diyanet İşleri Başkanlığının resmî web sitesinde yer alan ve kartelâ olarak dağıtılan *Kırk Hadis Kartelası*'nı tetkik etmek suretiyle tespit edilen bu dikkatsizliklerin süratle düzeltilmesine, çok yaygın bir okuyucu kitlesine ulaşan *Kırk Hadis Kartelası*'nda bulunan bu ve benzeri hatalar konusunda daha dikkatli olunmasına vesîle olmasını temenni ediyor, Diyanet İşleri Başkanlığı sayın yetkililerinin bu samimi tenkidimizden memnun ve müteşekkîr kalacaklarını ümit ediyoruz.

VI. Kırk Hadis Kartelası'nın Düzeltilmiş Şekli

1

الدِّينُ النَّصِيحَةُ، قُلْنَا: لِمَنْ (يَا رَسُولَ اللَّهِ)؟ قَالَ: لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلَا ئِمَّةَ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ

(Allah Resûlü) “Din nasihattır/samimiyettir” buyurdu. “Kime Yâ Resûlallah?” dedik. O da; “Allah’a, Kitâbı’na, Peygamberine, Müslümanların yöneticilerine ve bütün müslümanlara” diye cevap verdi.

Müslim, İmân, 95.

2

الإِسْلَامُ حُسْنُ الْخُلُقِ

İslâm, güzel ahlâktır.

bkz. Beyhakî, Şü‘abü’l-îmân: 6/242 No: 8016

3

مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

İnsanlara merhamet etmeyene Allah Teâlâ merhamet etmez.

Müslim, Fedâil, 66; Tirmizî, Birr, 16.

4

يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَيَسِّرُوا وَلَا تُتَفِّرُوا

Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.

Buhârî, İlm, 11; Müslim, Cihâd, 6.

5

إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ: إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

İnsanların Peygamberlerden öğrene geldikleri sözlerden biri de:

“Utanmazsan dilediğini yap!” sözüdür.

Buhârî, Ehâdîsü’l-Enbiyâ, 54; Ebû Dâvûd, Edeb, 6.

6

إِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ

Hayra vesîle olan, hayrı yapan gibidir.

Tirmizî, İlm, 14.

7

لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ

Mümin, aynı delikten iki defa ısırılmaz (Mümin, iki defa aynı yanılığa düşmez).

Buhârî, Edeb, 83; Müslim, Zühd, 63.

8

إِتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَاتَّبِعِ السَّبِيَّةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنِ

Nerede olursan ol Allah'a karşı gelmekten sakın; yaptığın kötülüğün arkasından bir iyilik yap ki, bu onu yok etsin. İnsanlara karşı güzel ahlâkın gereğine uygun davran.

Tirmizî, Birr, 55.

9

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يَتَّقَنَهُ

Allah, sizden birinizin yaptığı işi, ameli ve görevi sağlam ve iyi yapmasından hoşnut olur.

Taberânî, el-Mu'cemü'l-Evsat, 1/275; Beyhakî, Şü'abü'l-îmân, 4/334.

10

الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ

İman, yetmiş (veya altmış) küsur şubedir. En üstünü "Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka ilah yoktur)" sözüdür, en düşük derecesi de rahatsız edici bir şeyi yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir şubesidir.

Buhârî, İmân, 3; Müslim, İmân, 57, 58.

11

مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعِزِّزْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ

Kim kötü/çirkin bir iş görürse onu eliyle düzeltsin; eğer buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin; buna da gücü yetmezse, kalben karşı kopsun. Bu da imanın en zayıf derecesidir.

Müslim, İmân, 78; Ebû Dâvûd, Salât, 248.

12

عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتَ مِنْ حَسَنِيَّةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

İki göz vardır ki, Cehennem ateşi onlara dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz, bir de gecesini Allah yolunda, nöbet tutarak geçiren göz.

Tirmizi, Fedâilü'l-cihâd, 12.

13

لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ

Zarar vermek ve zarara zararlar karşılık vermek yoktur.

İbn Mâce, Ahkâm, 17; Muvatta', Akdiye, 31.

14

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

Hiçbiriniz kendisi için istediğini (mü'min) kardeşi için istemedikçe (gerçek manada) îman etmiş olamaz.

Buhârî, İmân, 7; Müslim, İmân, 71.

15

الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَن مُسْلِمٍ كَرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كَرْبَةً مِنْ كَرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu (düşmanına) teslim etmez. Kim, (Müslüman) kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da onun bir ihtiyacını giderir. Kim Müslüman'ı bir sıkıntıdan kurtarırsa, bu sebeple Allah da onu Kıyamet günü sıkıntılarının birinden kurtarır. Kim bir Müslüman'ı(n kusurunu) örterse, Allah da Kıyamet günü onu(n kusurunu) örter.

Buhârî, Mezâlim, 3; Müslim, Birr, 58.

16

لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّىٰ تُوْمِنُوا، وَلَا تُوْمِنُوا حَتَّىٰ تَحَابُّوا

İman etmedikçe Cennet'e giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de (gerçek anlamda) îman etmiş olamazsınız.

Müslim, İmân, 93; Tirmizi, Sıfâtu'l-Kiyâme, 56.

17

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

Müslüman, insanların elinden ve dilinden emin/güvende olduğu kimsedir.

Tirmizi, İmân, 12.

18

لَا تَبَاغُضُوا وَلَا تَحَاسِدُوا وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا،
وَلَا يَجُلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

Birbirinize buğz etmeyin, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt dönmeyin; ey Allah'ın kulları, kardeş olun. Bir Müslüman'a, üç günden fazla (din) kardeşi ile dargın durması helal olmaz.

Buhârî, Edeb, 57, 62.

19

إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صِدْقًا، وَإِنَّ
الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَابًا

Hiç şüphe yok ki doğruluk iyiliğe götürür. İyilik de Cennet'e götürür. Kişi doğru söyleye söyleye siddik (doğru sözlü) diye yazılır. Yalancılık kötüyeye götürür. Kötülük de Cehennem'e götürür. Kişi yalan söyleye söyleye kezzâb (çok yalancı) diye yazılır.

Buhârî, Edeb, 69; Müslim, Birr, 103, 104.

20

لَا تُمَارِ أَخَاكَ، وَلَا تُمَارِضْهُ، وَلَا تَعُدْهُ مَوْعِدَةً فَخُفِلَفَهُ

(Mümin) kardeşinle münakaşa etme, onun hoşuna gitmeyecek şakalar yapma ve ona yerine getirmeyeceğin bir söz verme.

Tirmizî, Birr, 58.

21

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِذْشَاذُكَ الرَّجُلَ فِي
أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيِّ الْبَصِيرِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوْكَةَ وَالْعَظْمَ
عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ

(Mümin) kardeşine tebessüm etmen sadakadır. İyiliği emredip kötülükten sakındırman sadakadır. Yolunu kaybeden kimseye yol göstermen sadakadır. İyi göremeyen bir kimseye yardımcı olman senin için sadakadır. Yoldan taş, diken, kemik gibi şeyleri kaldırıp atman da senin için sadakadır.

Tirmizî, Birr, 36.

22

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

Allah sizin ne dış görünüşünüze ne de mallarınıza bakar.
Ama O, sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.

Müslim, Birr, 34; İbn Mâce, Zühd, 9; Ahmed b. Hanbel, r/285, 539.

23

رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَى الْوَالِدِ، وَسَخَطَ الرَّبُّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ

Allah'ın rızası, anne ve babanın rızasındadır.
Allah'ın öfkesi de anne babanın öfkesindedir.

Tirmizî, Birr, 3.

24

ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ يُسْتَجَابُ لَهُنَّ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ

Üç dua vardır ki, bunlar şüphesiz kabul edilir: Mazlumun duası,
yolcunun duası ve babanın evlâdına duası.

İbn Mâce, Duâ, 11.

25

مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نَحْلٍ أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

Hiçbir baba, çocuğuna, güzel terbiyeden daha üstün bir hediye veremez.

Tirmizî, Birr, 33.

26

خِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ لِنِسَائِهِمْ

Sizin en hayırlılarınız, hanımlarına karşı en iyi davrananlarınızdır.

İbn Mâce, Nikâh, 50.

27

لَيْسَ مِتًّا مَنْ لَمْ يَزَحْمْ صَغِيرَنَا وَيُؤَوِّرْ كَبِيرَنَا

Küçüğümüze merhamet etmeyen,
büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir.

Tirmizî, Birr, 15; Ebû Dâvûd, Edeb, 66.

28

كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِعَیْرِهِ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ. (وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوَسْطَى)

Peygamberimiz, işaret parmağı ve orta parmağıyla işaret ederek: “Gerek kendisine ve gerekse başkasına ait herhangi bir yetimi görüp gözetmeyi üzerine alan kimse ile ben, cennette işte böyle yan yanayız” buyurmuştur.

Buhârî, Talâk, 25, Edeb, 24; Müslim, Zühd, 42.

29

اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ، وَالسِّحْرُ، وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَأَكْلُ الرِّبَا، وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ، وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ وَقَدْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْعَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

(İnsanı) helâk eden şu yedi şeyden kaçının. Onlar nelerdir ya Resûlallah? dediler. Bunun üzerine: Allah’a şirk koşmak, sihir, Allah’ın haram kıldığı cana kıymak, fâiz yemek, yetim malı yemek, savaştan kaçmak, suçsuz ve namuslu mümin kadınlara iftirada bulunmaktır, buyurdu.

Buhârî, Vasâyâ, 23, Tıbb, 48; Müslim, İmân, 145.

30

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَضْمُتْ

Allah’a ve ahiret gününe imân eden kimse, komşusuna eziyet etmesin. Allah’a ve ahiret gününe imân eden misafirine ikramda bulunsun. Allah’a ve ahiret gününe imân eden kimse, ya hayır söylesin veya sussun.

Buhârî, Edeb, 31, 85; Müslim, İmân, 74, 75.

31

مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُنِي

Cebrâil bana komşu hakkında o kadar çok tavsiyede bulundu ki; ben komşuyu komşuya mirasçı kılacak zannettim.

Buhârî, Edeb, 28; Müslim, Birr, 140, 141.

32

السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ

Dul ve fakire yardım eden kimse, Allah yolunda cihad eden veya gündüzleri (nafile) oruç tutup, gecelerini (nafile) ibadetle geçiren kimse gibidir.

Buhârî, Nafakât, 1; Müslim, Zühd, 41; Tirmizî, Birr, 44; Nesâî, Zekât, 78.

33

كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

Her insan hata eder. Hata işleyenlerin en hayırlıları, tövbe edenlerdir.

Tirmizî, Sıfâtü'l-Kiyâme, 49; İbn Mâce, Zühd, 30.

34

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ، فَكَانَ خَيْرًا لَهُ.

Mü'minin başka hiç kimsede bulunmayan ilginç bir hali vardır; O'nun her işi hayırdır. Eğer bir genişliğe (nimete) kavuşursa şükreder ve bu onun için bir hayır olur. Eğer bir darlığa (musibete) uğrarsa sabreder ve bu da onun için bir hayır olur.

Müslim, Zühd, 64; Dârimî, Rikâk, 61.

35

مَنْ غَشَّانَا فَلَيْسَ مِنَّا

Bizi aldatan bizden değildir.

Müslim, İmân, 164.

36

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ نَمَّامٌ

Söz taşıyan, (cezâsını çekmeden ya da affedilmedikçe) cennete giremez.

Müslim, İmân, 168; Tirmizî, Birr, 79.

37

أَغْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرْفُهُ

İşçiye ücretini, (alınının) teri kurumadan veriniz.

İbn Mâce, Ruhûn, 4.

38

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَيْهَمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ

Bir Müslüman'ın diktiği ağaçtan veya ektiği ekinden insan, hayvan ve kuşların yedikleri şeyler, o Müslüman için birer sadakadır.

Buhârî, Edeb, 27; Müslim, Mûsâkât 12.

39

إِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

İnsanın bir organı vardır. Eğer o sağlıklı ise bütün vücut sağlıklı olur; eğer o bozulursa bütün vücut bozulur. Dikkat edin! O, kalptir.

Buhârî, İmân, 39; Müslim, Müsâkât, 107.

40

اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ،

وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ، تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ

Rabbiniz Allah'a karşı gelmekten sakının, beş vakit namazınızı kılın, Ramazan orucunuzu tutun, mallarınızın zekâtını verin, yöneticilerinize itaat edin.

(Böylelikle) Rabbinizin cennetine girersiniz.

Tirmizî, Cum'a, 80.